

28. Branko Petranović. Socialno-ekonomska osnova nove drzave. // Istorija Jugoslavije 1918 – 1988 prva kniga Kraljevina Jugoslavija, 1914 – 1941. – Beograd. – 1980. / [Електронний ресурс] / В. Petranović – Режим доступу: <http://bs.scribd.com/doc/110870143/Branko-Petranovic-Istorija-Jugoslavije-I-Knjiga> (27.10.2012).
29. Petrović Ljubomir. Socijalna politika u Kraljevini Jugoslaviji – bilans jednog neuspeha // Istorija 20. veka, vol. 29, br. 2, str. 119-132, 2011 / [Електронний ресурс] / Petrović L. – Режим доступу: http://www.academia.edu/180454/Jugoslovensko_drustvo_između_dva_svetska_rata_Yugoslav_Society_in_the_Interwar_Period_ (19.10.2012).
30. Jugoslavija 1918. – 1988: tematska zbirka dokumenata / priredili Branko Petranović, Momčilo Zečević. Beograd: Rad, 1988. 1445 str. <http://www.znaci.net/00001/138.htm> (11.10.2012).
31. Jugoslavija 1918. – 1988: tematska zbirka dokumenata / priredili Branko Petranović, Momčilo Zečević. Beograd: Rad, 1988. 1445 str. <http://www.znaci.net/00001/138.htm> (11.10.2012).
32. Сміт Е. Д. Розділ 3. Виникнення націй. // Національна ідентичність. – К.: Основи, 1994. – 224 с. / [Електронний ресурс] / Е.Д. Сміт – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/smith/smi.htm> (20.03.10).

Заплитный Д. В. Социально-экономические факторы сербохорватских отношений в Королевстве СХС (1918-1929 гг.)

Статья посвящена исследованию сербохорватских отношений в Королевстве Сербов, Хорватов и Словенцев сквозь призму социально-экономического развития двух народов. В частности, характеризуются социально-экономические последствия Первой мировой войны и их влияние на развитие сербохорватских отношений, а также исследуется влияние экономического положения хорватских и сербских земель на межнациональное противостояние и политическую борьбу в межвоенный период.

Ключевые слова: Королевство СХС, социально-экономическое положение, сербохорватские отношения, межнациональный конфликт.

Zaplityny D. V. Socio-economic factors of Serbo-Croatian relations in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes (1918-1929)

The article is devoted to Serbo-Croatian relations in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes in the light of the socio-economic development of the two nations. In particular, socio-economic consequences of the First World War and their impact on the Serbo-Croatian relations are characterized, the impact of the economic situation of the Croatian and Serbian lands on ethnic conflict and political struggle in the interwar period are searched.

Keywords: the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, and the socio-economic situation, Serbo-Croatian relations, ethnic conflict.

УДК 94(476)“1918/1919”

Ю. В. Івашко

НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ СИЛИ БІЛОРУСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ (ГРУДЕНЬ 1918 – СІЧЕНЬ 1919 рр.)

У дослідженні з'ясується роль національно-політичних сил у процесі становлення Білоруської Соціалістичної Радянської Республіки у грудні 1918 – січні 1919 рр.

Ключові слова: державність, національність, самовизначення, СРРБ, I Всебілоруський з'їзд, РСФРР.

Вибір форм, методів та шляхів становлення радянської державності на початку ХХ ст. був обумовлений насиченістю політичних подій на білоруських землях в складі Мінської, Гродненської, Могильовської, Вітебської і Смоленської губерній. Становище на цих землях на завершальному етапі існування БНР та німецької окупації характеризувалося загостренням соціально-політичних відносин. У цей час серед білоруських національно-політичних сил окреслилося два підходи до розуміння нагальних завдань національно-визвольного руху. Це призвело до поділу його на два напрямки: класово-революційного на чолі із А. Мясниковим та В. Кнорнім та національно-демократичного на чолі із Д. Жилуновичем та А. Червяковим [1, с.3].

Проголошення незалежності Білорусі не означало автоматичного становлення власної державності. Для реалізації ідеї незалежності. довелося пройти довгий шлях. Тому, події пов'язані із процесами білоруського державотворення є досить актуальними для дослідження. До цього слід додати недостатню розробленість проблеми сучасними українськими дослідниками.

У вітчизняній історіографії роль національно-політичних сил у становленні Білоруської Соціалістичної Радянської Республіки (грудень 1918 – січень 1919 рр.) висвітлювалася недостатньо та фрагментарно.

Окремі аспекти досліджуваної проблеми проаналізовано представниками марксистської історіографії. Такі науковці як: Ф. Турук [2], Н. Каменська [3], С. Маргунський [4], В. Круталевич [5], М. Сташкевич [6] та інші розглядали роль національних сил у державотворенні БСРР.

Початок 90-х років виділяє два основні підходи інтерпретації білоруської історії – національний, де білоруси подаються як європейська нація, а Росія та Польща як вороги і причина усіх національних бід

(В. Ладисєв [7], О. Тихомиров [8],) і неорадянський, у якому простежується відмова від традиційної для радянського часу концепції єдиної російської нації (І. Ігнатенко [9]).

Проблема білоруського національно-політичного фактору у процесі державного будівництва не знайшло всебічного висвітлення в українській історичній науці. Однак, варто зазначити дисертаційні доробки таких науковців як О. Панько [10], В. Мартиненко [11], І. Стрикун [12]. Вони у своїх напрацюваннях побіжно торкаються окремих проблем впливу національно-політичних сил на становлення державності на білоруських землях у зазначений період.

Певний досвід у вивченні витоків даної теми нагромадили білоруські історики-емігранти (М. Валаціч [13], Ю. Веселовський [14]).

Проблему розкривають у своїх працях польські дослідники (Я. Мірановіч [15], О. Лятишонка [16] та інші).

Джерельну базу для дослідження даного питання становлять різноманітні документи, спогади, мемуари, листування, та епістолярії відомих політичних діячів зазначеного періоду, зокрема В. Кноріна [17], А. Луцкевича [18], Я. Станкевича [19]. Важливими є архівні матеріали НАРБ, ЦДАВО. Цінними є тематичні збірники документів із міжнародно-правових питань.

Пошук форм державного будівництва після Жовтневого перевороту проходив за умов розбіжностей стосовно перспектив соціальних перетворень на теренах Росії серед більшовиків. Неузгодженість у діях проявилася також і між представниками партійних органів РКП(б) в Білорусі. Антагонізм між головою Північно-Західного обласного комітету РКП(б), головою обласного виконавчого комітету Рад робітничих, солдатських та селянських депутатів Західної області та фронту А. Мясниковим, секретарем обласного комітету В. Кноріним та їх прибічниками – з однієї сторони, та керівниками білоруських секцій РКП(б) та Білнацкому (Комісаріат із білоруських національних справ) – із іншої, поглиблював неузгодженість у вирішенні національного питання.

Північно-Західний обласний комітет партії на чолі із А. Мясниковим, В. Кноріним виступали за те, щоб білоруські губернії такі як Вітебська, Гродненська, Мінська, Могильовська та Смоленська увійшли до складу РСФРР об'єднаною територіальною обласною одиницею. Таку концепцію керівництва Північно-Західного обласного комітету РКП(б), можна прослідкувати у статтях друкованого органу «Звезда», де секретар обласного комітету В. Кнорін двічі виступав проти створення національної держави білоруського народу. У своїй доповіді від 12 вересня 1918 р., він піддавав критиці Білнацком, звинувачував Д. Жилуновича, А. Червякова та уряд білоруських секцій РКП(б) у націоналізмі. В. Кнорін підкреслював: «На цей раз жертвою націоналізму стали наші товариші, вихідці із білоруського краю, які мешкали у Петрограді, Москві і т. д. Вони забули, що є комуністами, і дали можливість дрібній буржуазії у своїх головах взяти верх над ідеологією пролетарською» [20, с.5]. Таких поглядів В. Кнорін продовжував дотримуватися і надалі. Розуміючи, що керівництво білоруських секцій РКП(б) та Білнацком не погодилися із його думкою, він відмічав: «...білоруси не становлять націю і, ті етнографічні особливості, котрі їх відділяють від решти росіян, потрібно ліквідувати. Нашим завданням є не створення нових націй, а знищення національних рогаток» [21, с.33]. Зазначена точка зору підтримувалася головою Північно-Західного обласного комітету РКП(б) А. Мясниковим. Він стверджував, що державність білорусам не потрібна, для них достатньо лише входження до РСФРР у якості адміністративної одиниці – російської області.

Іншої точки зору притримувалися білоруські секції РКП(б) та Білоруський Національний Комісаріат (БНК) під керівництвом Д. Жилуновича та А. Червякова. Вони пропонували надати Західній області (Вітебська, Гродненська, Мінська, Могильовська та Смоленська білоруські губернії) статусу автономної республіки у складі РСФРР.

У кінці 1918 р. після поразки Німеччини у Першій світовій війні, після створення самостійних національних держав, початку відродження Польської держави, денонсації Брест-Литовського мирного договору, керівництво Радянської Росії передбачало проникнення пролетарської революції у нові країни. Такі зміни вимагали нового підходу впровадження національної політики. Тому у декреті Всеросійського Центрального Виконавчого Комітету (ВЦВК) від 13 листопада 1918 р. про аннулювання Брест-Литовського мирного договору говорилося, що «Всі окуповані області Росії будуть очищені». Проголошувалось право на самовизначення для всіх народів [22, с.63].

14 листопада 1918 р. Пресненський районний комітет затвердив Московську білоруську секцію РКП(б). Газета «Дзянніца» стала друкованим органом і Білнацкому, і секції на чолі якої був Д. Жилунович. Робота останньої внесла поживлення у діяльність БНК. Оскільки взяла на себе функції об'єднання білоруських комуністичних організацій на території Росії та Білорусі. Що призвело до створення Білоруської комуністичної секції РКП(б) у Мінську.

У зазначений час загострювалося протистояння між конфліктуючими групами Д. Жилуновича та А. Мясников. 19 листопада 1918 р. газета «Дзянніца» опублікувала статтю під назвою «Як жа з Беларуссю?» Окрім обвинувачень «комісара із національних справ» та «товаришів із Західної комуни» у зневажливому відношенні до подальшої долі Білорусі у статті ставилося питання про невідкладність становлення національно-державного будівництва Білорусі. Автор матеріалу Д. Жилунович вимагав «рішуче поставити питання про долю Білорусі» [23, с.91].

27 листопада 1918 р. Московський комітет білоруських секцій РКП(б) на засіданні виступив за проголошення білоруської радянської державності. Про свою позицію делегація у складі Д. Чернушевича, О. Дило та І. Ненецького проінформувала Наркомнаца Й. Сталіна, який прийняв її у середині грудня 1918 р.

21–23 грудня 1918 р. у Москві відбулася конференція білоруських комуністичних секцій, на якій були присутні двадцять делегатів, що представляли Московську, Петроградську, Саратовську, Тамбовську та

Мінську секції комуністів-білорусів, а також Невельський обласний комітет РКП(б). Представники Північно-Західного обласного комітету партії не були запрошені на цю конференцію.

На порядок денний роботи конференції повстало питання про створення білоруської радянської державності. Також мова йшла про формування «...міцного білорусько-селянського уряду, виразника білоруської бідноти» [24, с.90]. На конференції не було обговорено структуру уряду та шляхи його втілення. Передбачалося, що відбудеться створення уряду у Мінську на з'їзді Рад робітників, селян та червоноармійських депутатів [25, с.71].

На конференції було обрано Центральне бюро білоруських секцій у складі Д. Жилуновича (голова), А. Червякова, Ф. Балбеко, І. Ненецького, М. Дракона, О. Дило. 23 грудня 1918 р ВЦВК прийняв постанову «Про обласні об'єднання». Згідно цього за клопотанням Північно-Західного обкому РКП(б) та Облвиконкомзаху (Обласний виконавчий комітет Західної області та фронту), підтриманому Народним комісаріатом із внутрішніх справ (НКВС) РСФРР, Західна область як територіально-адміністративна одиниця РСФРР була затверджена у складі Мінської, Смоленської, Могильовської, Вітебської та Гродненської областей. Таке рішення не задовольнило керівництво Білнацкому та білоруських секцій РКП(б). Вони наполегливо виступали за створення незалежної Білоруської Радянської республіки.

Питання про правовий статус Білорусі у Кремлі змінилося 24 грудня 1918 р. У цей день А. Мясников отримав телеграму від Й. Сталіна. Текст телеграми свідчить про запрошення наступного дня голови Північно-Західного обкому до телефонної розмови «по дуже важливому питанню» [26, арк.9 (у зошиті із перепл.)].

Рішення ЦК РКП(б) про необхідність проголошення Білоруської Республіки надійшло до Білнацкому 25 грудня 1918 р. Того ж дня Й. Сталін запросив до себе його відповідальних працівників та «підняв питання про державне облаштування Білорусі». Це була відповідь Білнацкому на статтю «Як жа з беларуссю?» у газеті «Дзяніца».

Й. Сталін запропонував якомога швидше обрати представників, які за своїми політичними, діловими та моральними якостями могли б зайняти відповідні посади у білоруському уряді. Для цього було заплановано скликати нараду із відповідальних діячів Білнацкому, представників Центрального Бюро білоруських секцій, Московської білоруської секції РКП(б). На порядку денному піднімалося питання про обрання кандидатів на заміщення 15 посад та голови уряду.

Протокол наради, яка відбулася ввечері 25 грудня 1918 р. у приміщенні Білнацкому під керівництвом Д. Жилуновича, містить причини утворення БРСР. На повістці денній було одне питання – про державне утворення Білорусі. У протоколі цієї наради записано наступне: «Голова повідомив членам зборів про те, що сьогодні Народний комісаріат зі справ національностей тов. Й. Сталін, запросивши до себе для телефонної розмови відповідальних співробітників Білнацкому, підняв питання про державне будівництво Білорусі. Вияснилося, що у зв'язку із сучасними міжнародними відносинами, що склалися із метою зміцнення та розширення завоювань соціалістичної революції у світовому масштабі на даний час повністю назріла необхідність проголошення Білорусі як самостійної у всіх відношеннях нації, незалежної Соціалістичної Радянської Республіки» [27, с.85].

Загальним рішенням зборів було висунуто 15 кандидатів до складу майбутнього уряду РСРБ. На посаду голови Раднаркому Білоруської соціалістичної Робітничо-Селянської Радянської Республіки більшістю голосів учасників зборів у результаті таємного голосування був обраний Д. Жилунович [28, арк.86 зошит Протокол №17]

27 грудня у Москву для обговорення питань, пов'язаних із проблемою проголошення Білоруської Республіки прибули голова Північно-Західного обласного комітету партії А. Мясников та голова Облвиконкомзаху М. Калманович. Керівники області запрошувалися, як підкреслював Й. Сталін, «для вирішення деяких технічних, організаційних питань, що мали величезне практичне значення» [29, с.84].

У результаті зустрічі 28 грудня 1918 р. із представниками обласного центру були обговорені так звані «Шість умов тов. Сталіна» [30, арк.18]. Вони лягли в основу утворення Білоруської Республіки. Уряд РСРБ планувалося створити у складі голови та п'ятнадцяти членів. Президія уряду мала складатися із трьох чоловік. До територій республіки повинні увійти п'ять губерній: Вітебська, Гродненська, Мінська, Могильовська та Смоленська. Вирішення долі Смоленської губернії покладалося «на розгляд місцевих товаришів» [31, арк.18]. Обком партії реорганізовувався у Центральне Бюро Компартії Білорусі (більшовиків) Білоруської Республіки. Голова ЦБ КПБ ставав уповноваженим представником ЦК РКП(б) та уряду РСФРР.

У телеграмі А. Мясникову у Смоленськ від 29 грудня 1918 р. Й. Сталін повідомляв: «Сьогодні виїжджають у Смоленськ білоруси. Везуть із собою Маніфест. Прохання ЦК партії та Леніна прийняти їх, як молодших братів. Можливо, ще не зовсім досвідчених, але готових віддати своє життя партійній радянській роботі. Оголошення уряду повинно відбутися у Мінську...Білоруси погодилися на відоме вам погодження із двома умовами (йдеться про шість умов). 1) Голова уряду відмовляється від посади комісара іноземних справ і тому у склад уряду долучається ще одна особа – В. Фальський, таким чином чисельність уряду збільшується до сімнадцяти чоловік. 2) Замісники членів уряду повинні призначатися і для цього не вимагається окремого офіційного оголошення» [32, арк.2].

Керівництво Білнацкому та білоруських секцій РКП(б) змогли виїхати із Москви у Смоленськ не 29 грудня, а на день пізніше. Вони везли проект Маніфесту та лист Й. Сталіна. У ньому, скоріше за все, містився персональний список майбутнього уряду РСРБ.

Не дивлячись на те, що був погоджений кількісний та персональний склад уряду, із приїздом у Смоленськ Д. Жилуновича та його групи проявилися розбіжності в організаційних питаннях. Справа у тому,

що Д. Жилунович вважав, що ЦБ КП(б)Б, як і уряд, мають створюватися на паритетних началах. У результаті до складу ЦБ із п'ятнадцяти членів бюро було обрано лише двох представників білоруських комуністичних секцій – Д. Жилуновича та І. Лагуна.

Однією із причин непорозуміння було різне бачення сторонами взаємовідносини уряду майбутньої республіки та ЦК КПБ(б). А. Мясников, В. Кнорін та інші працівники області вважали, що уряд та комісаріати «повинні підпорядковуватися Центральному Бюро як правоздатному партійному центру республіки, на чолі ЦК партії» [33, с.1-11]. У відповідь на обвинувачення Д. Жилуновича у «неприхованому націоналізмі» зі сторони А. Мясникова Й. Сталін нагадав, що «уряд буде знаходитися у прямій залежності від ЦК та буде підпорядковуватися йому». Цікаво те, що Й. Сталін та А. Мясников використовували термін «підпорядкування» неначе ЦК РКП(б) та ЦБ Компартії Білорусі – вищі органи державної влади.

Можна припустити, що Д. Жилунович, зважаючи на те, що права білоруських секцій обмежені у ЦБ КПБ, у якості компенсації наполягав не включати до складу уряду трьох комісарів – представників обласного центру А. М'ясникова, М. Калмановича та Р. Пікеля.

Отримавши повідомлення із Смоленську про ситуацію, що склалася, Й. Сталін відправив телеграму А. Мясникову: «Пропозиції Д. Жилуновича про не включення трьох членів вважаю дезорганізаторськими... ніяких особливих рішень групи Д. Жилуновича не може бути. Список членів – всього сімнадцять – є остаточним [34, арк.66].

Таким чином, уряд формувався у Москві, а потім у Смоленську та Мінську. До нього увійшли представники обох напрямків.

До першої групи діячів входили білоруські секції РКП(б) та Білоруський національний комісаріат – структурного підрозділу Народного комісаріату у справах національностей РСФР. Вони увесь час послідовно виступали за створення білоруської державності на радянській основі. Лідером був Д. Жилунович (літературний псевдонім Тишка Гартний), який став головою уряду. Його найближчим соратником був на той час А. Червяков., увійшов до уряду наркомом просвіти.

До складу іншої групи входили діячі Північно-Західного обласного комітету РКП(б) та Виконкому рад Західної комуни (Облвиконкомзаху) на чолі із А. Мясниковим, який раніше виступав проти права білорусів на самовизначення та боровся проти Білнацкому та білоруських секцій РКП(б) як розповсюджувачів націоналізму. У тимчасовому робітничо-селянському радянському урядові Білорусі він став замісником голови та очолював Комісаріат із військових справ. Найближчими соратниками були М. Калманович (комісар по продовольству), та В. Кнорін, який дещо пізніше був призначеним управляючим справами уряду.

30 грудня 1918 р. VI Північно-Західна обласна конференція РКП(б), відкрита у Смоленську, спеціальною резолюцією постановила проголосити Західну комуни (Вітебська, Гродненська, Мінська, Могильовська та Смоленська губернії) Білоруською Радянською Республікою. Північно-Західна обласна організація РКП(б) була перейменована у Комуністичну Партію (більшовиків) Білорусі [35, арк.2] На конференції було обрано Центральне Бюро КП(б)Б, яке 31 грудня 1918 р. затвердило рекомендований ЦК РКП(б) склад тимчасового робітничо-селянського радянського уряду Білорусі на чолі із Д. Жилуновичем.

Від імені цього уряду 1 січня 1919 р. був опублікований Маніфест. У ньому проголошувалася БРСР та описувалися основні положення її державного статусу. Білорусь вважалася республікою Рад робітничих, селянських та солдатських депутатів.

У новоствореній республіці на момент її проголошення не йшлося про назву організму. У документах I з'їзду КП(б)Б та у Маніфесті про проголошення республіки, держава називалася по різному: Білоруська республіка, Білоруська Радянська Республіка, Білоруська Соціалістична Республіка, Соціалістична Республіка Білорусія, Білоруська Радянська незалежна Республіка, Соціалістична Радянська Трудова Республіка Білорусії. Аналіз більшої частини джерел та спогадів А. Червякова, О. Дило свідчить, що автором Маніфесту був Д. Жилунович.

Конституція, прийнята I Всебілоруським з'їздом Рад від лютого 1919 р., закріпила назву – Білоруська Соціалістична Радянська Республіка (БСРР).

Зрозуміло, що А. Мясникову та іншим керівникам Західної області не хотілося, щоб у проголошенні Радянської Білорусі на рівних началах брали участь керівники білоруських секцій РКП(б).

Спочатку планувалося, що республіка буде проголошена Маніфестом тимчасового уряду. Датою проголошення Маніфесту передбачалося визнати День народження республіки. Оголошена БСР була партійним з'їздом, що представляв місцеві партійні організації та місцеві ради.

Був змінений склад Президіуму уряду. Головою у справах уряду замість П. Клиша був призначений найближчий соратник А. Мясникова – В. Кнорін. Центральне бюро КПБ постановило, щоб Маніфест був підписаний п'ятьма членами уряду (Д. Жилуновичем, А. Мясниковим, С. Івановим, А. Червяковим, І. Рейнольдом), у тому ж числі двома соратниками А. Мясникова та одним Д. Жилуновича. С. Іванов, який став наркомом внутрішніх справ, до цього був головою Смоленського губвиконкому, а потім – Облвиконкомзаху, Нарком із фінансових справ І. Рейнольд до цього був народним комісаром фінансів Західної області та фронту, головою Вітебського губвиконкому, мінського губерньського ревкому.

Таким чином, без розкриття та аналізу протистояння двох ліній чи позицій – керівництва Північно-Західного обласного комітету РКП(б) та Облвиконкомзаху, із одного боку, та керівництва Білнацкому та білоруських секцій РКП(б) – із іншого, у національно-політичному питанні неможливо об'єктивно розкрити ключову проблему історії Білорусі ХХ ст. – проблему народження державності на радянській основі.

Джерела та література

1. Сташкевич Н.С. Белорусская Советская государственность: история провозглашения и этапы становления // Социология. – 2008. – №4. – С. 3.
2. Турук Ф. Белорусское движение. Очерк истории национального и революционного движения белорусов / Ф. Турук. – М., 1921. – 143 с.
3. Каменская, Н. В. Образование Белорусского советского государства (Второе дополненное и исправленное издание) / Н. В. Каменская. – Минск: Гос. изд. БССР, редакц. полит. литер., 1948. – 156 с.
4. Маргунский С.П. Создание и упрочнение белорусской государственности: 1917 – 1922 / С.П. Маргунский. – Мн.: Издательство АН БССР, 1958. – 258 с.
5. Круталевич В.А. История Беларуси: становление национальной державности (1917-1922) / В.А. Круталевич– Мн.: "Право и экономика" 2003. – 592 с.
6. Сташкевич Н.С. По воле народа / Н.С. Сташкевич // Нёман. – 1988. – № 12. – С. 117–130.
7. Ладысеў У.Ф. На переломе эпох: станаўлення беларускай дзяржаўнасці (1917-1920 гг.) / У.Ф. Ладысеў, П.І. Брыгадзін. – Минск: БДУ, 1999. – 120 с.
8. Тихомиров А. Проблемы белорусско-германских отношений в 1914-1922 гг./ А. Тихомиров // Белорусский журнал международного права и международных отношений. – 2002. – №4. – С. 36–43.
9. Игнатенко И.М. Октябрьская революция и самоопределение Белоруссии / И.М. Игнатенко. – Мн.: Навука і техника, – 1992. – 254 с.
10. Панько О.Д. Становлення білоруської державності, 1914-1923рр.: територіальний аспект: дис. канд. іст. наук: 07.00.02 / Панько Олександр Данилович. Л., – 2004. – 346 с.
11. Мартиненко В.В. Виникнення державності в Білорусі (1917-1918 рр.) Автореф. дис. кан. іст. наук: 07.00.02 (Мартиненко В.В. Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т.Г.Шевченка. – Чернігів, - 2010. – 20 с.
12. Стрикун І.С. Становлення білоруської державності: автореф. дис. кан. іст. наук: 07.00.02 – Київ, 2010. – 20 с.
13. Валаціч М. Сутнасьць ленинскай нацыянальнай палітыкі на прыкладзе тварэньня СССР / Інстытут для вывучэньня СССР / М. Валаціч // Беларускі зборнік. – Мюнхен, 1957. – Кн.8. – С. 69–97.
14. Весялкоўскі Ю. Беларусь у Першай сусветнай вайне / Ю. Весялкоўскі // Історычны нарыс. – Беласток – Лендан, 1996. – С. 115–143.
15. Мірановіч Я. Спробы ажыццяўлення ідэі беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці ў XX ст. Гісторыя. Культуралогія. Мястаўтвазнаўства / Я. Мірановіч // Матэрыялы III Міжнароднага кангрэса беларусістаў «Беларуская культура у дыялогу цывілізацый» 1 сесія. – 21 – 25 мая; 2 сесія – 4-7 снежня Мінск, 2000. – Минск: Беларускі кнігазбор, 2001. – С.141–145.
16. Łatyszzonek O. Białoruskie formacje wojskowe 1917-1923. Białoruskie Towarzystwo Historyczne / O. Łatyszzonek. – Białystok, 1995. – 273 s.
17. Кнорин В.Г. Избранные статьи и речи / сост. Н.В.Кузнецов и др. – Минск: "Беларусь", 1990. – 303 с.
18. Луцкевіч А. Да гісторыі беларускага руху: Выбраныя творы / А. Луцкевіч; Укл., прадм., камент., анатав., індэкс імёнаў А. Сідарэвіча. – Мн.: "Беларускі кнігазбор", 2003. – 288 с.
19. Станкевіч Я. Савецкае хвалшаваньня гісторыі Беларусі / Я. Станкевіч // Досьледы й матэрыялы. – Мюнхен: Інстытут для вывучэньня СССР, 1956. – Сер.2. – Вып. 51. – 185 с.
20. Скалабан В. «Іменем беларускага народа...» / В. Скалабан, М. Шумейка // Маладосць. 1986. №12, С. 5
21. По воле народа: док. И материалы. Минск, 1968. С. 33
22. Образование Союза Советских Социалистических Республик. М., 1972. С. 63.
23. Иоффе Э. Г. У истоков создания Белорусской Советской Государственности С. 91
24. Жылуновіч, З. Беларускія секцыі РКП і стварэнне Беларускай Савецкай Рэспублікі / З. Жылуновіч // Польша . 1928. №1, С. 90.
25. Круталевич В. А. История Беларуси: становление национальной державности (1917-1922) / В. А. Круталевич– Мн.: "Право и экономика" 2003. – 592 с.
26. НАРБ Ф. 4п., Опись 1, Спр.13, арк. 9
27. Скалабан В. «Іменем беларускага народа...» / В. Скалабан, М. Шумейка // Маладосць. 1986. №12, С.85
28. НАРБ Ф.4, Оп. 1, Спр. 8, арк. 86
29. По воле народа: док. и мат ериалы. Минск, 2968. С. 84
30. НАРБ Ф.4п, Оп. 1, Спр. 13, арк. 18
31. НАРБ Ф.4п, Оп. 1, Спр. 13, арк. 18 Материал к вопросу об образовании Белорусской республики
32. НАРБ ,Фонд 4п . Оп. 1, Спр. 13, Арк. 2
33. НАРБ Фонд 60. Оп. 1, Спр. 337, Арк. 1-11
34. НАРБ Фонд 60. Оп. 3, Спр. 443, Арк.66
35. НАРБ Фонд 4 п. оп. 1, спр. 3. - 43 арк, Арк. 2.

Ивашко Ю.В. Национально-политические силы белорусских земель (декабрь 1918 – январь 1919 гг.)

В исследовании выясняется роль национально-политических сил в процессе становления Белорусской Социалистической Советской Республики в декабре 1918 – январе 1919 гг.

Ключевые слова: государственность, национальность, самоопределение, ССРБ, I Всебелорусский съезд, РСФСР.

Ivashko Yu.V. National and political forces of the Belarusian lands (December 1918 – January 1919)

The study revealed the role of national political forces in the process of formation of the Belarusian Soviet Socialist Republic in December 1918 – January 1919.

Keywords: statehood, nationality, self-determination, the SSRB, the First All-Belarusian Congress, the RSFSR.